

տալով՝ կ'ըսէին թէ յոպոպին սիրտը
կուշտի ցաւի դեղ է, և թէ յոպո-
պին լեզուն մարդուս վզին կապելով՝
յիշողութիւնը կը զօրանայ. փետուր-
ներուն ծուխը զօրաւոր դեղ է փորու-
ճճիի դէմ. մորթը մարդուս ճա-
կատը դնելով՝ գլխու ցաւը կը քաշէ.
դարձեալ կ'ըսէին թէ որ մէկը յո-
պոպին արիւնը ակընջին տակը քսելու
ըլլայ, ուրախալի ու զուարճալի երազ-
ներ կը տեսնէ: Եւ առասպելները հի-
մա մոռցուած են. իսկ թէ ինչու է
որ աս գեղեցիկ թռչունը անարգ կը
սեպուի, ասոր ուրիշ պատճառ չենք
գտներ՝ բայց եթէ իրեն դարչահո-
տութիւնն ու անախորժ ձայնը:

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՈՒԹԻՒՆ

Ստիւնի ման բոյսերը փոքրէ պահելու հարց:

Ընկերացիք ու խոնաւ երկիրներու մէջ
երբոր սոխ կը ցանուի, ամենեւին ա-
ռաջ չգար. վասն զի գետնին թա-
ցուածքէն արմատին վրայ բորբոս
կը կապէ. անոր համար է որ կը սկսի
ծղօտին գոյնը փոխուիլ, ու կամաց
կամաց կը դեղնի, տերեւներն ալ կը
լիւկին: Եւ բանիս դարմանը ածուխի
փոշին է, որ դիզուած ածուխներուն
տակը կը գտնուի: Վանի որ սոխին
կամ անոր նման բոյսերուն հունտը
չես ցանած, երկիրը աղէկ մը փորէ
կակըղցուր յետոյ վրան կէս բթաչափ
թանձրութեամբ ածուխի փոշի ցանէ,
ու ետքը թէթ և կերպով երեսէն խառ-
նէ որ հողին հետ միանայ, ու ցանէ
հունտը:

Եւ ատ փորձերը ըրած են աս բանիս
վրայ, և ամէնն ալ յաջողեր են: Տաս-
ներհինգ ոտնաչափ երկայն ու հինգ
ոտք լայն արտ մը կայ եղեր սոխի՝ գիր-
քը շատ թաց ու խոնաւ, ասոր մէկ
կողմին վրայ վերոյիշեալ գործողու-

թիւնը ընելով, այսինքն ածուխ խառ-
նելով շատ աղէկ սոխեր բուսեր են,
իսկ ան մասին մէջլիններն՝ որուն հո-
ղին մէջ ածուխի փոշի չկայ եղեր՝ բո-
լորն ալ բորբոս կապելով փճացեր են:
Եւ դրուած փոշին չոր պիտի ըլլայ.
չոր պահելու համար ալ կրնաս մէկ
ծածկի մը տակ դիզել, ու վրան խո-
տերով գոցել:

ՃԱՐՏԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնտի Բերիտէ:

Հիւս ատենի դեղերուն մէջ, ին-
չուան հիմա ալ արեւելոց մէջ, ամե-
նէն անուանի դեղը կրնայ ըսուիլ թե-
րակէս կամ թերիակէ ըսուածը: Եւ
անունը յունարէն է, ու Գաղաթիւն ը-
սել է, որովհետեւ բաղադրութեանը
մեծ մասը իժի միս է. ինչպէս որ մեր
Լազնիկն ալ կ'ըսէ. «Օրնչ չար քան
զօճ կայցէ. և ի նմանէ թերիակէ»:

Ումանք կ'ըսեն թէ թերիակէն հը-
նարողն է՝ Լերոնի Լիդրոմաքոս անու-
նով Արեւմտեան բժիշկը. բայց աւելի
հաւանական կ'երևնայ թէ ասոր բուն
գտնողն եղաւ մեր միջին Տիգրանին
քեռայրը մեծն Սիհրգատ, որ Պոն-
տոսի թագաւորն էր. և աս բանս հին
հեղինակներն ալ կը հաստատեն. վր
զի Պլինիոս կը պատմէ թէ երբոր
Պոմպէոս յաղթեց Սիհրգատայ, ա-
նոր արքունեացը մէջ գտաւ շատ տե-
սակ գրքեր բուսաբանութեան ու
բժշկականութեան վրայ, ու լատի-
ներէն թարգմանել տուաւ. ասոնց
մէջն էր նաեւ թերիակէի վարդապե-
տութիւնը իր ձեռքովը գրած. թե-
րիակէն Յիսիւթէ բաղադրուած էր,
կ'ըսէ նոյն պատմիչը. աս բանս կը
հաստատեն նաեւ Պոմպէոս Իլինոս,
Սերենոս Սամոնիքոս, Վաղիանոս
ու Վելսոս: Եւ նոյն մատենագիրները

աս ալ կ'ըսեն՝ թէ Ս'իհրդատ պզտիկուց 'ի վեր աս դեղթափը շատ դործածելուն համար՝ անանկ ուժովքեր ու քաջացեր էր, որ երբոր իմացաւ թէ իր կեցած բերդը թշնամիներուն ձեռքը մատնուեցաւ, բոլոր ընտանեացը թոյն խմցընելով սպաննելէն ետքը՝ ինքն ալ խմեց, բայց իրեն ամենևին չգորեց, և որպէս զի թշնամեաց ձեռքը չիյնայ՝ հարկ եղաւ որ ինքզինքը թրով սպաննէ. մէկ վկայու թիւնն ալ աս է որ ինչուան հիմա Եւրոպացիք թերակիէին Ս'իհրդատեան դեղթափ ալ կ'ըսեն :

Եւսչափ վկայութիւններով աս կարծիքը հաստատուելէն ետքը, թէ որ մէկը ըսէ թէ հապա ինչո՞ւ ոմանք ալ Ենդրոմաքոսին կուտան աս գիւտը, կ'ըսենք թէ ինչպէս որ շատ բժիշկներ աշխատեցան աս դեղը կատարելագործելու համար, ասոնցմէ մէկն ալ եղած կ'ըլլայ՝ Եերոնին բժիշկը Ենդրոմաքոս, և թերևս ինքը առջինիւթերուն մէջ աւելցուց իժի միսը, ու ինքը առջինը եղաւ որ ոտանաւորով մըն ալ աս դեղը ստորագրեց, ետքը իր որդին նոյն ոտանաւորը արձակ շարադրութիւն փոխեց :

Եւ դեղը երկայն ատեն ծածուկ մնալէն ետքը, կամաց կամաց յայտնուեցաւ, ու շինելուն կերպը բոլոր Եւրոպա տարածուեցաւ. բայց ամէն տեղի շինածներուն մէջ միշտ երևելի եղած է Ս' ենետիկինը, որուն վրայ կ'արժէ որ քիչ մը երկայն խօսինք :

Թերիակէն Ս' ենետիկի մեծ վաճառքներէն մէկը ըլլալով, հասարակապետութիւնն ալ մեծ պատիւներ կուտար ասիկայ շինողներուն. ո՞վ որ աս արտօնութիւնը կ'ունենար, ուրիշ պատուանուններէն զատ աս խօսքս ալ կը դնէր իր խանութին վրայ Թերիակէ Ենետ, որ մեծ ճեմարանի մը անդամ ըլլալու չափ պատիւ էր : Եւ սովորութիւնը թէպէտ և ինչուան հիմա կայ Ս' ենետիկ, բայց արտօնութիւն ունեցողները շատ ըլլալուն՝ յարգը շատ ընկած է : Թեղածախ-

ները ուղած ատեննին չեն կրնար թերիակէ շինել, հապա միայն տարին մէկ երկու անգամ : Երբոր դեղածախ մը ուզէ թերիակէ շինել, առաջ պէտք է երթայ ու տէրութիւն մասնաւոր հրաման առնէ, որպէս զի կարող ըլլայ իր խանութին առջև աս դեղին վերաբերեալ նիւթերը դնել. նիւթերը լեցուցած են ապակիէ ու յախճապակի անօթներու մէջ. նոյն պէս ան ընտանի ու օտար բոյսերն որ թերիակէ շինելու կը գործածուին. աս նիւթերը խանութին առջին բըրգաձև կը շարեն. միայն թէ օտար երկրի բոյսերը դեղնցած ու չորցած ըլլալուն՝ հաստ թղթի վրայ անոնց պատկերը կը քաշեն ու զանոնք կը շարեն խանութին առջև. իսկ բուն իրականը ներսը ըլլալուն՝ ուղողը կ'երթայ կը տեսնէ : Եւ հանդէսը իրեք օր կը տևէ, գիշերներն ալ ճրագներով ու կանթեղներով խանութը կը զարդարեն որչափ որ կրնան, ջանալով որ աս կողմանէ իրարմէ վար չմնան : () տարական մը երբոր աս հանդէսին պատճառը չգիտեր, ու իմանալու ալ հետաքրքիր չէ, չկրնար ասկէ բան մը հաւկընալ : Եւրդուն մէկը հրատարակեր է Փարիզ՝ թէ Ս' ենետիկի դեղավաճառները միայն ծաղիկ կը ծախեն. զարմանք չէ, վասն զի շատ անգամ ճամբորդութիւն ընողները տեսածներնուն վրայ վեր 'ի վերոյ կընային. ընդհակառակն թէ որ հետաքրքրութեամբ հարցընելու ըլլային, ասոր վրայօք շատ բան կրնային իմանալ :

Երբոր թերիակէն շինելու օրը կուգայ՝ տէրութե մեծ պաշտօնատէրներուն, քաղաքին գլխաւոր բժիշկին և ուրիշ պաշտօնատէրներուն ու բժիշկներուն հետ կ'երթան այցելութի կ'ընեն թերիակէ շինողին խանութը. ան դեղին վերաբերեալ ինչ նիւթ որ կայ՝ լաւ մը քննելէն ետքը՝ մէկիկ մէկիկ կ'առնեն ու կարգաւ շարած պղնձե ամաններուն մէջ կը դնեն. անոնց չորս գին ալ մարդիկ կեցած՝ կը սկսին որոշեալ համրանքով ծեծել. մեծ

պաշտօնատէրը իր այցելութիւնը ընելէն ետքը, ան ծաղկըններէն կտոր մը կ'առնէ, ուրիշ պարգեւներ ալ առած՝ ինչպէս որ սովորութիւն է՝ կ'ելլէ կ'երթայ. բայց պաշտօնատէրնեւրէն մէկը միշտ հոն կը կենայ ինչուան եօթներորդ օրը. ան օրը ամէն նիւթերը մէկ կ'ընեն ու մեղրով լեցուն խալկինի մը մէջ կը դնեն, ետքը կը բաժնեն այլևայլ թիթեղէ ամաններու մէջ, ու թղթով կը պատեն, վրան ալ ոսկեզօծ կնիք մը կը զարնեն՝ մարդու գլուխ ձևացուցած, և բոլոր աշխարհք կը խաւրեն:

Ե՛հա աս կերպով Վ ենետիկի թերիակէն երկար ատեն իր յարգը պահած է: Դուցէ ոմանց ծիծաղելի բան մը երևնայ մէկ դեղի մը համար այսչափ պատրաստութիւն ընելը, բայց Վ ենետիկի տերութիւնը աս կերպը բանեցընելուն համար ամէն անգամ գրեթէ կէս միլիոն ֆրանք կը վաստակէր. և թէպէտ Վ ենետիկի հասարակապետութիւնը հիմա չկայ, բայց իր թերիակէն միշտ անմահ մնացած է:

ՕԳՏԱԿԱՐ ԳԻՒՏԵՐ

Վանիւթերու լոյսը շաղկապելու դիւրին կերպ:

ՅՈՎՀԱՆՆԵՍ Հերշէլ երեւելի աստղաբաշխը Լոնտոնի օրագիրներէն մէկուն մէջ կ'ըսէ թէ քանի մը տարի կայ որ կանթեղիս լոյսը ես աս կերպով կը շատցընեմ: Վանթեղիս վրայ անցուցած ապակի խողովակը պատրուգին դրսի տրամագծին քառորդին չափ վեր կը բարձրացընեմ՝ պատրուգին ծայրէն առնելով: Ես կերպով բոցը խողովակին մէջ կ'ամփոփի ու կ'երկըննայ. ամենեւին ծուխ չհաներ, ու լոյսը այնչափ կը պայծառանայ որ մարդուն աչքը կ'առնէ. եղին վրայ ալ մեծ տարբերութիւն մը չըլլար: Ես բանս ընելու համար պատրուգին

քովէն չորս յենարան շինելու է. բայց որովհետեւ ամէն պատրուգին տրամագիծը նոյնչափ չէ, անոր համար ամէն կանթեղին յենարաններուն բարձրութիւնն ալ հաւասար պիտի չըլլայ, հապա ինչպէս որ ըսինք՝ պատրուգին տրամագծին քառորդին չափ. և աւելի աղէկ կ'ըլլայ թէ որ աս յենարանները պտուտակ՝ ըլլան, որ ուզածիդ պէս վեր վար կարենաս իջեցընել, ու յարմար տեղը հաստատել:

ՍՆԻՐ ԻԾԵԾՈՂ ԿԿԱՆ ԶԻՆԵԼ:

ՎԵ՛հ լիտր զուտ ջրի մէջ 15 կրամ մաքուր ձկան սոսինձ՝ լուծէ. ուրիշ ամանի մը մէջ մէկ լիտր եռացած ջրով 30 կրամ պաղլեղ՝ հալեցուր. կէս լիտր ջրի մէջ ալ 30 կրամ ճերմակ սապոն լուծէ ու պաղլեղին հետ խառնէ: Ես երկուքն ալ զատ զատ լաթով քամելէն ետքը, երկուքը մէկէն ամանի մը մէջ լեցուր ու կրակի վրայ դիր: Եւ ելլելուն պէս՝ կրակէն մէկդի առ, ու կտաւդ տախտակի մը վրայ տարածելէն ետքը՝ վրձինով աս ջրէն քսէ անոր վրայ խաւ՝ ի վար, այսինքն լաթին խաւին շտկութեամբ բը: Երբոր բաւական չորնայ, ան ատեն նորէն վրձինով քսէ խաւ՝ ի վեր՝ առջինին հակառակ. ետքը մաքուր ջուր սրսկէ ու վրձինով չփէ, որպէս զի ան սոսնձէն առաջ եկած փայլունութիւնը կորսուի: Երբ օր անցնելէն ետքը սաստիկ կը չորնայ, ու կտաւը ամենեւին ջուր չծրծեր: Երբոր կ'ուզես մետաքսէ ու բամբակէ բարակ լաթերու վրայ ընել աս բանս, ան ատեն ջրին չափը դրածներնուս կէսը պիտի ըլլայ. և փոխանակ վրձինով վրան քսելու, կտաւը ջրին մէջ թաթխելու է:

1 Վիպ, պարսկ:

2 Գ.շ. Colle de poisson. Տճ. Պալէֆ Բաւփալէ:

3 Գ.շ. Alun. Տճ. Շաղ: